

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально - науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра організації виробництва, бізнесу та менеджменту

КАТАМАДЗЕ Мері Ревазівна

УДК 338.432

**Реферат
кваліфікаційної (магістерської) роботи**

**УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
РОСЛИННИЦТВА**

*спеціальності 073 «Менеджмент»
(освітньо-професійна програма «Менеджмент і адміністрування»)*

Харків – 2019

Кваліфікаційна (магістерська) робота є рукописом.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук,
професор,
**Орел Володимир
Миколайович,**
Харківський національний
технічний університет
сільського господарства імені
Петра Василенка,
професор кафедри організації
виробництва, бізнесу та
менеджменту.

Захист відбудеться на засіданні екзаменаційної комісії у ХНТУСГ за адресою: 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44, ауд. 105

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність даної теми полягає в тому, що від вірно обґрунтованих і реалізованих заходів щодо вдосконалення діяльності сільськогосподарських підприємств при виробництві продукції в галузі рослинництва залежить його успіх на ринку та отримання прибутку. Рослинництво можна вважати однією з провідних галузей сільського господарства, ефективність якої впливає і на результати розвитку галузі тваринництва. Прагнення сільськогосподарських організацій отримати максимальний прибуток в можливо короткі терміни часто призводить до порушення технологічного процесу вирощування рослинницьких культур або його окремих технологічних операцій, сівозміни, що в кінцевому підсумку призводить до зниження урожайності і в цілому ефективності виробництв продукції рослинництва.

За останні роки у вітчизняному сільському господарстві можна відзначити певні позитивні результати. Відбувається значне зростання ефективності світового господарства в цілому, в тому числі завдяки впровадженню більш досконалої нової техніки і міжнародного поділу праці. Факторами, що впливають на ефективність галузі рослинництва, є сприятливі природні і кліматичні умови господарювання, в результаті чого успіх в галузі рослинництва має нестійкий характер. В силу цього потрібна реалізація цілого комплексу заходів щодо підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва, яка необхідна для задоволення потреб інших галузей сільського господарства, в тому числі тваринництва, організації АПК, населення і народного господарства країни в цілому, а також для формування

конкурентних переваг і підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Проблема управління виробництвом продукції рослинництва є досить актуальною на сьогоднішній день, оскільки більшість сільськогосподарських підприємств, перейшовши виключно на виробництво тільки продукції галузі рослинництва, не дотримується рекомендованих технологій вирощування сільськогосподарських культур, порушує науково-обґрунтовані основи ведення землеробства, що пов'язано як з відсутністю сучасної матеріально технічної бази, так і скрутним фінансово-економічним становищем більшості господарств і особливо недостатнім рівнем управлінської роботи в галузі рослинництва.

Ефективність як економічну категорію досліджували багато науковців Андрійчук В.Г., Афанасьєв М.В, Бойчик І.М, Виборнов В.И., Іванієнко В. В., Іващенко Н.П., Нусінов В. Я, Орлов П. А., Рац. О.М, Саблук П.Т, Сурмин Ю.П., Темченко А. Г., Федулова Л. І., Шпикуляк О.Г. та інші вчені.

Можна сказати, що існує багато поглядів щодо визначення категорії ефективність. На думку багатьох вчених, термін ефективність є однією з найскладніших категорій в економіці. І слід зазначити, що категорія «ефективність» розвивалась у часі і має свої історію і послідовність розвитку.

Метою досліджень дипломної роботи є виявлення шляхів підвищення, удосконалення економічної ефективності виробництва та реалізації виробництва продукції рослинництва.

Завдання, які необхідно вирішити, на основі поставленої мети:

— дослідити та проаналізувати суть економічної ефективності сільськогосподарського підприємства та основ управління нею;

— охарактеризувати основні види ефективності на основі трактувань провідних економістів;

— опрацювати основні показники за яким визначається ефективність діяльності підприємства;

— дослідити економічну ефективність виробництва аграрного підприємства;

— провести економічну діагностику ресурсного потенціалу, виробничої та фінансової діяльності підприємства, фінансово-економічного стану й рівня конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства;

— сформувати систему заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємств.

Об'єктом дослідження є процес управління ефективністю виробництва галузі рослинництва.

Предметом дослідження є методологічні, теоретичні та практичні проблеми ефективності виробництва продукції рослинництва у сільськогосподарському підприємстві.

Методика дослідження. Методологічною та теоретичною основою дослідження є сучасна теорія ринкової економіки. Методологічною основою були також фундаментальні розробки провідних зарубіжних і вітчизняних учених з проблем управління ефективністю виробництва галузі рослинництва. Були використані такі методи дослідження: абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формування висновків), економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний та порівняння, статистичних групувань, графічний та ін. Достовірність отриманих результатів, висновків і

пропозицій підтверджується розрахунками, застосуванням значного фактичного матеріалу.

Інформаційною базою досліджень були річні звіти досліджуваного підприємства, нормативні акти України, матеріали Державної служби статистики України, спеціальна економіка література, довідково-інформаційні матеріали, літературні джерела з агробізнесу, менеджменту в сільському господарстві, матеріали періодичних видань, результати власних спостережень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні шляхів управління підприємницькою діяльністю сільськогосподарського підприємства в галузі рослинництва. А саме:

— сформовано систему заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства;

— визначені шляхи для підвищення концентрації виробництва, прогресивних, ресурсоощадливих технологій, що сприятиме зміцненню економіки галузі рослинництва;

— розроблено напрямки та механізми, які зможуть охопити всю сферу виробництва для забезпечення конкурентоспроможності продукції рослинництва.

Практичне значення одержаних результатів. Магістерська робота виконана на прикладі аграрного підприємства Харківської області. Висновки та пропозиції, одержані в процесі дослідження, спрямовані на ефективне функціонування виробничої діяльності підприємства та на прийняття конкретних управлінських рішень щодо розробки шляхів удосконалення системи управління ефективністю виробництва галузі рослинництва підприємства.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень є основою для формування напрямків управління конкурентоспроможністю продукції аграрного

підприємства. Результати досліджень опубліковані у Віснику студентського наукового товариства навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту ХНТУСГ в 2018 році, та в матеріалах II Міжнародної науково-практичної конференції, 2019 р.

Структура та обсяг роботи. Дипломна магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій. Загальний обсяг складає 110 сторінок, з них додатків – 9 сторінок, з викладенням 26 таблиць та 9 рисунків і 60 літературних джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні основи управління ефективністю діяльності аграрних підприємств» розглянуто: суть економічної ефективності сільськогосподарського підприємства та основ управління нею; основні види ефективності на основі трактувань провідних економістів; основні показники за яким визначається ефективність діяльності аграрного підприємства.

У другому розділі «Управлінський аналіз ефективності виробництва продукції рослинництва» розглянуто: організаційно-економічна характеристика підприємства; економічна ефективність виробництва продукції рослинництва на підприємстві; економічну діагностику ресурсного потенціалу, виробничої діяльності підприємства, рівня конкурентоспроможності аграрного підприємства.

У третьому розділі «Підвищення ефективності управління виробництва у рослинницькій галузі» розглянуто: система заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства; шляхи підвищення концентрації виробництва, прогресивних, ресурсощадливих технологій; напрямки та механізми для забезпечення конкурентоспроможності продукції рослинництва.

ВИСНОВКИ

1. Чинниками, що впливають на ефективність галузі рослинництва, є сприятливі природні і кліматичні умови господарювання, в результаті чого досягнення в галузі рослинництва мають нестійкий характер. Особливе значення мають фактори зниження витрат та підвищення урожайності: впровадження прогресивних систем землеробства, науково-обґрунтованих сівозмін і передової технології виробництва; послідовна інтенсифікація виробництва шляхом раціональної хімізації і докорінного поліпшення землі; впровадження у виробництво кращих сортів сільськогосподарських культур, дотримання всіх вимог агротехніки; удосконалення галузевої структури підприємств з орієнтацією на вимоги ринку, одержання при цьому раціональної концентрації виробництва, що забезпечує краще використання ресурсів, більш швидке запровадження досягнень науки, техніки, передової практики.

2. Досліджуване підприємство являється суб'єктом малого господарювання. За даними на 2018 рік підприємство мало в своєму розпорядженні 3133 га землі, яка вся являється взятою в оренду. Підприємство займається виготовленням продукції сільського господарства, а саме рослинництвом і тваринництвом. Досліджуване підприємство спеціалізується на виробництві зернових культур, соняшника, силоса, сінажа, продукції ВРХ, свинарства, молока, має середній рівень спеціалізації. Спеціалізація і концентрація підприємства сприяє підвищенню економічної ефективності використання земельних, трудових та інших ресурсів. Водночас, спеціалісти та керівники виробничих підрозділів мають зосередити свої зусилля, кошти та ресурси на підвищенні концентрації виробництва, запровадження

прогресивних, ресурсоощадливих технологій, що сприятиме зміцненню економіки усіх галузей досліджуваного підприємства.

3. Підприємство забезпечене основними виробничими фондами, за допомогою яких здійснюється повноцінна та ефективна діяльність для отримання максимального результату. Для того щоб підприємство вийшло на світовий ринок, необхідно виробництво конкурентоспроможної продукції та послуг. Щоб реалізувати цей перехід, слід мати напрямки та механізми які б змогли охопити всю сферу виробництва для забезпечення конкурентоспроможності продукції. Рентабельність підприємства протягом останніх трьох років знижується, це зумовлено багатьма факторами серед яких найвагоміші це ріст курсу валюти на ринку, що впливає на ріст ціни на сировину.

4. У аналізованому підприємстві показники товарної продукції значно відрізняються за аналізований період. У 2016 р. товарна продукція була 28268,8 тис. грн., а у 2018 р. вона значно підвищилась на 67,3 % у порівнянні з 2016 р. Сільськогосподарські угіддя досліджуваного підприємство повністю орендує у власників земельних сертифікатів. Тому площа угідь залишається майже незмінною. Лише у 2017 р. зменшилась площа ріллі, сіножатей та пасовищ підприємства 26,6 % порівняно з 2016 р. Середньооблікова чисельність працівників кооперативу повільно, але неухильно скорочується. В 2018 р. середньооблікова чисельність працівників зменшилась в порівнянні з 2016 р. на 4,2 %, а в порівнянні з 2017 р. – на 3,6 %. Це зумовлено скороченням обсягів виробництва, і, відповідно, скороченням штату працівників. Середньорічна вартість основних виробничих фондів з кожним роком збільшується та у 2018 р. зросла на 73,2 % у

порівнянні з 2016 р. Середньорічна вартість оборотних засобів також з кожним роком збільшує свої показники.

5. Показники рівня інтенсифікації виробництва і показники ефективності інтенсифікації виробництва в 2018 р. значно зменшились в порівнянні з 2017 р., лише збільшилась кількість основних виробничих фондів і оборотних засобів на 13,3 %, матеріальних витрат на 18,5 % і на 100 грн. основних виробничих фондів і оборотних засобів – на 19,9 %, а також валової продукції с.-г. на 1 середньорічного робітника, тис. грн. на 15,9 %. Рівень освоєності земель за 3 роки не змінився і становив 100 %. Рівень розораності в господарстві за 2018 р. становить 96,1 %.

6. Урожайність зернових культур у 2018 р. збільшилась на 9,5 %; соняшника теж збільшилась на 15,3 %. Рівень рентабельності усього по господарству у звітному році перевищив план на 0,1 %, а у порівнянні з попереднім роком знизився на 49,1 %. Підвищенню рівня рентабельності у звітному році сприяло підвищення прибутку.

Усього по господарству рівень рентабельності продаж у звітному році становить 31,3 %, це на -18,1 % нижче, ніж у попередньому році на -17,3 %.

7. Норма прибутку за 2018 р. становить 21,7 %, це на 22,4 % менше, ніж у попередньому році. Зміна норми прибутку при фактичній сумі прибутку першого року і фактичній сумі основних виробничих і оборотних засобів звітного року становить 15,5 %, а при фактичній сумі прибутку другого року 32,5 %, тобто фактична сума прибутку другого року вище на 17,0 % за фактичну суму першого року. Відхилення норми прибутку за рахунок зміни суми прибутку має позитивний показник у 2016 р. – 6,2 %, а у 2017 р. негативний 10,8 %. Відхилення норми прибутку за рахунок зміни суми основних виробничих і

оборотних засобів має негативні показники як у 2016 р. 13,2 %, так і у 2017 р. 11,6 %. Відхилення фактичного прибутку від планового сталося в результаті змін обсягу реалізації, собівартості, структури й асортименту продукції та оптових цін на продукцію.

8. Порівнюючи суму прибутку планову і суму прибутку, розраховану за плановими цінами і плановою собівартістю, але за фактичним обсягом і асортиментом продукції вона змінилась унаслідок зміни обсягу й структури реалізованої продукції на 64,7 тис. грн. За рахунок збільшення обсягу реалізації ми одержали 0,2 тис. грн. збитку. За рахунок зміни повної собівартості реалізованої продукції фактична собівартість зросла, отже, прибуток зменшився на 45 тис. грн. За рахунок зміни середньої ціни реалізації одержали -28,5 тис. грн. По всій продукції рослинництва план з валового збору було перевиконано. Найвищий показник перевиконання у кукурудзи на зерно – 1225,0 ц. За рахунок зміни площ посіву маємо позитивні показники всієї продукції рослинництва окрім жита -36,6 ц, це сталося за рахунок невиконання плану валового збору, зменшення проти плану посівної площі на -1,0 га. В результаті зміни урожайності валовий збір знизився на 3,9 ц. Найкращий показник валового збору за рахунок зміни площ посіву та урожайності у пшениці озимій.

9. Серед основних напрямів по підвищенню ефективності виробництва на досліджуваному підприємстві можна запропонувати деякі шляхи: впровадження прогресивних виробничих технологій; раціональну концентрацію і спеціалізацію виробництва; удосконалення оплати та організації праці; впровадження здобутків науково-технічного прогресу та передового досвіду; вдосконалення структури виробництва і системи управління; підвищення конкурентоспроможності й якості

продукції; різносторонній розвиток і вдосконалення зовнішньо економічного функціонування підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

1. Катамадзе М.Р., Тимченко Ю.В., Содель Д.С., Сучасні тенденції забезпечення ефективності виробництва продукції рослинництва / Катамадзе М.Р., Тимченко Ю.В., Содель Д.С. // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Управління розвитком соціально-економічних систем» (присвяченої 70-річчю кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту). – Харків: ХНТУСГ, 2018. – 322 с.

2. Катамадзе М.Р., Тимченко Ю.В., Напрямки підвищення прибутковості галузі рослинництва аграрними підприємствами України / Катамадзе М.Р., Тимченко Ю.В. // Матеріали Другої Міжнародної науково-практичної конференції "Управління розвитком соціально-економічних систем", 11-12 квітня, 2019 р. Харків: ХНТУСГ, 2019. С. 207-210.

АНОТАЦІЯ

Катамадзе М.Р. «Удосконалення системи управління ефективністю виробництва продукції рослинництва»

В дипломній магістерській роботі розкрито теоретичні основи дослідження ефективності виробництва продукції рослинництва та основ її підвищення. Висвітлено показники та підходи до аналізу ефективності вирощування продукції рослинництва на досліджуваному підприємстві. Здійснено організаційно-економічну характеристику виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств Харківської області. Проаналізовано ефективність використання земельних та виробничих ресурсів на виробництві продукції рослинництва, оцінено результативні показники галузі рослинництва. Визначено і обґрунтовано основні напрями підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва на підприємстві, яке досліджувалося.

Ключові слова: ефективність, якість, конкурентоспроможність, оптимізація, прибуток.

SUMMARY

Katamadze M.R. «Improvement of the system of management of production plant production efficiency»

In the diploma master's thesis theoretical bases of research of efficiency of production of crop production and bases of its increase are revealed. Indicators and approaches to the analysis of crop production efficiency in the studied enterprise are covered. Organizational and economic characteristics of agricultural enterprises in Kharkiv region are carried out. The efficiency of the use of land and production resources in the production of crop production is analyzed, the

effective indicators of the crop industry are evaluated. The main directions of increasing the efficiency of production of crop production at the enterprise under study were identified and substantiated.

Keywords: efficiency, quality, competitiveness, optimization, profit.

Комп'ютерний набір і верстка
М.Р. Катамадзе

Підп. до друку __.__.2019. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк
офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид.арк.0,9. Тираж 10 прим.
Замовлення № __

Надруковано в КП «Міська друкарня»
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ДК № 3613 від 29.10.2009р.